

Back to Basic: een programma voor jongeren en ouders
Verslag zorgvernieuwingstraject 2010

Back to Basic: een programma voor jongeren en ouders

Back to Basic is een leer- en ervaringsprogramma voor jongeren en ouders. Op een uitdagende en sportieve manier krijgen jongeren de kans om samen met leeftijdgenoten te werken aan hun toekomst. Ze leren door ervaring in de praktijk, ze leren van en met leeftijdgenoten. Back to Basic stimuleert ouders en andere voor jongeren belangrijke personen om hen te ondersteunen.

In 2009 heeft de Provincie Noord-Brabant in het kader van de provinciale zorgvernieuwing aan BJ Brabant en De Combinatie subsidie verleend om ervaring op te doen met de uitvoering van Back to Basic.

De vraag is of dit programma een bijdrage kan leveren aan effectieve jeugdzorg. Als blijkt dat het programma een toevoeging is op het Brabantse zorgpalet, kan Back to Basic een aanvulling op het Brabantse aanbod worden.

In deze rapportage doen BJ Brabant, De Combinatie en Back to Basic verslag van de ervaringen van het afgelopen jaar. Eerst geven we enige achtergrond van het programma. Daarna gaan we in op ervaringen en resultaten van het afgelopen jaar. Vervolgens doen we een voorstel over de toekomstige inzet van het programma.

De tekst over de resultaten van de YSR en CBCL is geleverd door Nel Meulendijk, behandelcoördinator van De Combinatie.

Dit verslag is tevens bedoeld als inhoudelijke verantwoording naar de subsidieverstrekkers (Fonds Thomas van Villanova, Skan Fonds, VSB Fonds, Mr. Paul de Gruyter Stichting, Provincie Noord-Brabant).

Namens de verschillende partners,

Jan Berkers (BJ Brabant)
Thomas Ruitenbeek (De Combinatie)
Michiel Verzellenberg (Back to Basic)
Peter Jansen (Van Montfoort)

Woerden/Deurne, 12 november 2010

Inhoudsopgave

Back to Basic: opzet en uitvoering van het programma	3
1. Doelgroep.....	3
<i>Indicatie en contra-indicatie</i>	3
2. Resultaat en doelstelling	3
3. Opbouw van het programma	4
4. Back to Basic: is het effectief?.....	6
<i>Back to Basic als aanvulling op zorgaanbod</i>	7
Conclusies op basis van de ervaringen met twee groepen (2009/2010)	8
5. Doelgroep, groep en activiteiten	8
6. Bereikte resultaten en beoordeling	9
7. Inhoudelijke en organisatorische ontwikkeling.....	11
8. Conclusie en toekomstige ontwikkeling.....	12
Projectverantwoording	13
9. Verantwoording subsidieverstrekker	13
<i>Methodeontwikkeling</i>	13
<i>Overdraagbaarheid van de methode</i>	13
<i>Tevredenheidsmeting</i>	13
<i>Uitgevoerde activiteiten</i>	14
Bijlage1: Positionering en methodisch kader Back to Basic.....	17
1 Ondersteuning en aanbevelers	17
2 Veiligheid.....	17
3 Groep en praktische ervaring als voertuig/instrument.....	18
4 Aantrekkingskracht voor jongeren.....	19
5 Workshop: werken met ouders	19
6 Instrumenten meting resultaat en tevredenheid.....	19
7 Instroom.....	20
Bijlage 2: Werkzame factoren	21
Bijlage 3: Child Behavior Check List (CBCL) en Youth Self Report (YSR)	23
Bijlage 4. Fasering Back to Basic.....	24

Back to Basic: opzet en uitvoering van het programma

1. Doelgroep

Jongeren die klem zitten in negatieve interactiepatronen, mede verklaarbaar uit gedragsproblemen raken het contact met zichzelf en hun omgeving kwijt. Zij raken verstrikt in een negatieve spiraal, waarbij een tekort ontstaat aan positieve leerervaringen. Er ontstaat een negatieve wisselwerking met hun omgeving, omdat de reactie vanuit de omgeving negatief is (geworden). Daarmee dreigen jongeren het zicht op, het beeld van en het enthousiasme voor hun toekomst te verliezen. Zij ontwikkelen (meer) onhandig en ongewenst gedrag.

Back to Basic helpt hen dit patroon te doorbreken, zodat zij opnieuw een helder en realistisch beeld ontwikkelen over hun toekomst. De inzet richt zich op het verbeteren van de communicatie van jongeren met hun omgeving. Negatieve gedragspatronen worden doorbroken, er komt gezond gedrag voor in de plaats.

Back to Basic is bedoeld voor normaal begaafde jongeren in de leeftijd van 14 tot 18 jaar. Het programma richt zich op zowel jongeren als hun ouders/opvoeders én besteedt daarbij veel aandacht aan de interactie tussen jongere/ouders.

De ingezette ontwikkeling van de jongere zal beter beklijven als deze ontwikkeling begrepen, gedragen en ondersteund wordt via vertrouwde personen in directe woon- of leefomgeving. Ouders worden altijd betrokken bij de uitvoering van het programma. Voor Back to Basic is de inzet en betrokkenheid van ouders uitgangspunt en voorwaarde voor een succesvol traject. Als het niet lukt om ouders die rol te geven wordt gezocht naar andere personen in het netwerk. Als het niet lukt in het persoonlijke netwerk van de jongere, zoekt Back to Basic personen uit het professionele netwerk.

Als jongeren in een voorziening verblijven wordt minimaal ook een van de hulpverleners die aan de voorziening verbonden is, betrokken.

Indicatie en contra-indicatie

De directe woonomgeving moet veilig en rustig genoeg zijn om het nieuw verworven inzicht te oefenen. Ouders zijn bereid en in staat om hun kind hierin te steunen.

Van potentiële deelnemers wordt gevraagd dat zij een zekere mate van zelfreflectie hebben, dat zij bereid zijn te leren of dat zij gemotiveerd zijn om dit te leren. Ook kunnen of willen zij omgaan met autoriteit. Zij zijn in staat om in een groep te functioneren.

Ernstige psychiatrische problemen van een jongere vormen in tegenstelling tot mogelijke psychische problemen een contra-indicatie. Dat zelfde geldt voor ernstige verslaving aan alcohol of drugs.

Deelnemende jongeren hebben geen (ernstige) fysieke beperkingen, ze zijn in staat om deel te nemen aan fysieke activiteiten.

Het programma richt zich primair op een jongere. Voor de ouders zijn er in principe geen contra-indicaties. Als blijkt dat ouders niet in staat zijn om voldoende steun en stimulans te bieden, zoekt Back to Basic naar personen die wel voldoende ondersteuning kunnen bieden.

2. Resultaat en doelstelling

Aan het eind van Back to Basic heeft een jongere zicht op zijn toekomst. Zijn gedrag is in positieve zin veranderd, hij is in staat om naar zijn eigen aandeel in conflicten en conflictsituatie te kijken en hier een positieve draai aan te geven. Het probleemoplossend vermogen van de jongere is vergroot en hij komt minder in conflict met zijn omgeving. Hij gedraagt zich positief, proactief en opbouwend.

Jongeren

- Kunnen reflecteren op eigen aandeel in contact en conflict
- Kunnen verbeterpunten benoemen
- Kunnen hulp vragen en accepteren
- Kunnen bereikte resultaten op basis van afgesproken doelen benoemen
- Hebben inzicht in eisen die vanuit verschillende leefgebieden aan hun gesteld worden
- Kunnen dit inzicht omzetten in positief en acceptabel gedrag

Ouders leren

- Hun kind beter begrijpen
- Hun kind ondersteunen door inzet van positieve communicatie
- Hun eigen wensen op positieve manier verwoorden
- Hun eigen communicatievaardigheden te vergroten

Back to Basic leidt ertoe dat de communicatie tussen een jongere en zijn ouders/begeleiders verbetert, dat hij een positievere kijk heeft op het leven. Een jongere heeft meer zin in school of werk en zijn prestaties worden beter. Het zelfvertrouwen van een jongere is gegroeid. De kansen op positieve maatschappelijk participatie worden vergroot.

3. Opbouw van het programma

Back to Basic heeft een looptijd van 9 maanden. Het programma is gestructureerd en gefaseerd. De start en de afsluiting beslaan elk één week, daarnaast zijn er 4 weekenden (vrijdag – zondag) of midweken (maandag – woensdag) waarin op een outdoor locatie gewerkt wordt. De uitvoering van het outdoorprogramma beslaat 26 dagen.

Er zijn daarnaast drie workshops (één in elke fase) waarin met ouders/begeleiders/aanbevelers gewerkt wordt¹.

Er is aandacht voor de jongere zelf, maar ook altijd aandacht voor zijn netwerk. Gedurende die periode wordt er apart gewerkt met jongeren, apart met ouders/begeleiders/aanbevelers en met een combinatie van jongeren/ouders/begeleiders/aanbevelers.

Naast een aantal vaststaande bijeenkomsten, bestaat de mogelijkheid als dat nodig is, te interveniëren in het gezin (er is dan contact binnen het gezin, met de ouders, de jongere en eventueel met andere familie- of gezinsleden).

Het contact tussen Back to Basic en de jongere/het gezin wordt onderhouden via de logboeken die wekelijks worden ingevuld en een stappenplan. Er is een aparte Hyves-pagina waar beeldmateriaal van de activiteiten beschikbaar is. Via email verkeer wordt contact onderhouden met zowel de jongere als zijn omgeving (ouders, aanbevelers).

Tijdens de workshops krijgen de ouders en aanbevelers een presentatie via beeldmateriaal van de afgelopen outdoor activiteit. Verder wordt in de workshops aan verschillende aspecten aandacht besteed:

1. uitwisselen van ervaringen en bespreking van de resultaten van het oefenen (opvoedtips)
2. coaches geven ouders een voorbeeld hoe zij met jongeren omgaan (modelling)

---

¹ Indien een jongere gebruikt maakt van een zorgaanbod (bijvoorbeeld residentieel verblijf, of daghulp) richt Back to Basic zich ook op een van de begeleiders die verbonden is aan het zorgaanbod. In overleg met de jongere en de instelling wordt bepaald wie als begeleider betrokken wordt. Daarnaast zoekt een jongere in overleg met Back to Basic naar een of twee volwassenen die voor hem belangrijk zijn en die hem kunnen ondersteunen. Deze aanbevelers kunnen docenten, begeleiders of ouders zijn. Waar het om gaat is dat het door de jongere gekozen en door hem te vertrouwen personen zijn. Aanbevelers bieden niet alleen steun, maar geven de jongere ook de kans te leren omgaan met en vertrouwen te stellen in volwassenen. Ouders kunnen de rol van aanbeveler innemen, maar dat hoeft niet.

3. gebruik, ervaringen en toepassing van het logboek (waarin aandacht voor de juiste houding naar de jongere, zoals stellen van haalbare doelen, bekrachtigen van positief gedrag)
4. verwachtingen (wat heb ik nodig, wat heeft mijn kind nodig)

Back to Basic start met een intake waarbij gesproken wordt met de jongere en diens ouders. Vervolgens is er een voorlichtingsprogramma voor potentiële deelnemers. Daarna start het programma met de eerste outdoor activiteit.

Het programma bestaat uit drie fasen.

Fase 1: Begrijpen

Inhoud	Interventies	Duur
De deelnemers krijgen informatie over en inzicht in de basisprincipes en de werkvormen. Het gaat onder meer over hoe je communiceert, dat je rekening houdt met elkaar. Ook wordt uitleg gegeven over de verschillende activiteiten van Back to Basic.	Startweek met jongeren	7 dagen
	Workshop voor ouders en aanbevelers	2, tot 2,5 uur
	Midweek of weekend met jongeren (de midweek is van maandag tot en met woensdag, het weekend van vrijdag tot en met zondag; een keuze tussen deze twee is mede afhankelijk van de beschikbaarheid en toegankelijkheid van geschikte locaties)	3 dagen

Fase 2: Integreren

Inhoud	Interventies	Duur
Nieuwe vaardigheden worden toegepast, in de groep en in het eigen netwerk (bijvoorbeeld thuis). Het logboek speelt hierbij een ondersteunende rol. De jongere krijgt inzicht in de voordelen van het nieuwe gedrag.	Twee keer een midweek of weekend met jongeren	Twee keer 3 dagen
	Workshop voor ouders en aanbevelers	2 tot 2,5 uur

Fase 3: Toepassen

Inhoud	Interventies	Duur
Het motto voor de jongere is: "Ik ga wat ik geleerd heb overal toepassen!" In de midweek of het weekend dat ook ouders/aanbevelers meegaan, wordt van hen een speciale bijdrage verwacht. De jongeren vervullen een dragende rol. Zij nemen het voortouw en hebben de leiding. Van ouders/aanbevelers verwacht Back to Basic dat zij vooral kijken, luisteren en vertrouwen uitstralen naar de jongere. Hij of zij krijgt de kans om wat geleerd is te laten zien.	Midweek of weekend met jongeren, ouders en aanbevelers	3 dagen
	Workshop voor ouders en aanbevelers	2 tot 2,5 uur
	Eindweek	7 dagen

Back to Basic werkt gedurende het programma aan vijf basisvaardigheden: respect, discipline, luisteren, samenwerken en gezondheid.

4. Back to Basic: is het effectief?

De discussie over effectieve interventies is in volle gang. Tot voor kort werden vaak de onderzoeksresultaten van Lambert & Bergin aangehaald². Zij vonden op basis van literatuuronderzoek dat de effectiviteit van een programma door vier factoren wordt bepaald: cliënt- en omgevingsfactoren (40%), algemeen werkzame factoren, zoals de relatie tussen cliënt en hulpverlener (30%), hoop en verwachting – ook wel het placebo-effect genoemd (15%) en de methodiek/de therapeutische interventie (15%). Eén van de opmerkingen over de bevindingen van Lambert & Bergin is dat hun indeling ook anders kan en dat de relatie methodisch te beïnvloeden is. Verder wordt opgemerkt dat hun onderzoek gebaseerd is op gegevens van 25 jaar geleden.

In een publicatie van het NJi onder redactie van Van Yperen³ wordt gesteld dat de invloed van de methode groter kan en moet zijn; daar ligt de uitdaging voor de toekomst.

Van Yperen c.s. stellen dat er een praktische regel gebruikt kan worden om te bepalen of het effect van een interventie groot is. Zij gaan daarbij uit van de vuistregel dat meer dan 1 op de 3 cliënten beter af is na afloop van de interventie. Daarbij wordt die voortgang mede gebaseerd op de mate waarin de vooraf gestelde doelen zijn gerealiseerd. We komen hier bij de resultaten nog op terug.

Uit onderzoek is bekend dat er een aantal werkzame bestanddelen is, welke ook binnen Back to Basic gevonden worden. In de bijlagen gaan we kort in op een algemeen en specifiek werkzame bestanddelen in algemene zin en deze factoren bij gedragsproblemen⁴.

Het programma Back to Basic zelf is niet onderzocht op zijn effectiviteit. Dat wil niet zeggen dat er geen aanwijzingen zijn dat het programma potentieel effectief is.

Een aantal in de bijlage genoemde werkzame bestanddelen komen we ook tegen bij Back to Basic.

- Back to Basic wordt uitgevoerd in een relatief kleine groep, door deskundige professionals.
- De aandacht richt zich op de jongeren individueel, maar ook op hun omgeving. Die omgeving wordt betrokken en krijgt een rol.
- Van ouders wordt een actieve bijdrage verwacht. Jongeren hebben ieder minimaal twee volwassenen die hen steunen en die actief betrokken worden bij de uitvoering van het programma.
- De jongeren doen in korte tijd leerervaringen op die ook in hun dagelijkse leefomgeving geoefend worden.
- Het programma stoelt mede op de principes van empowerment.
- Er wordt gewerkt aan het ontwikkelen van vaardigheden in een uitdagende omgeving. De vormgeving van het aanbod, in taal, symboliek, in spanning, sluit aan op de leefwereld van jongeren (onder andere door gebruik te maken van moderne media - beeldmateriaal wordt gebruikt voor instructie, maar ook voor reflectie).
- De jongeren leren in de praktijk, van zowel volwassenen als van leeftijdgenoten. Bijzonder is dat de mogelijkheid bestaat dat jongeren die het programma doorlopen hebben, als assistent nogmaals meedraaien. Deze mogelijkheid heeft verschillende effecten. Het nieuw aangeleerde gedrag krijgt een extra kans om te bestendigen. De assistent wordt ingezet als expert, waarmee zijn eigenwaarde, zijn zelfvertrouwen een extra impuls krijgt. Ook is de assistent een makkelijk te volgen rolmodel voor de jonge deelnemers, het gaat immers om ie-

² Lambert M.J. & A.E. Bergin The effectiveness of psychotherapy in: A.E. Bergin & S.L. Garfield (Eds.) *Handbook of psychotherapy and behaviour change* (Fourth Edition). New York: Wiley

³ Yperen, T. van (redactie) *55 Vragen over effectiviteit – antwoorden voor de jeugdzorg* (maart 2010)

⁴ Zie www.nji.nl, dossier *Effectiviteit van interventies*

mand van de eigen leeftijd, iemand met (voorheen) vergelijkbare problemen. En het is hem of haar gelukt om een nieuw en effectiever gedrag in te zetten.

- Er is een duidelijke fasering met heldere doelen. Er is volstrekte helderheid over de inzet van middelen.

De praktijk leert dat jongeren zowel bij de start als tijdens het traject goed te motiveren zijn zich in te zetten. Daarvoor zorgen de deskundige begeleiders, maar zij worden daarbij ook geholpen door het uitdagende en spannende programma. En als dat niet voldoende is, worden ze wel gemotiveerd door de ouders/aanbevelers en de andere deelnemende jongeren, zo is de ervaring tot nu toe. Dat jongeren vanwege de opzet van het programma (op een locatie ver weg van de bewoonde wereld) letterlijk en figuurlijk niet kunnen ontsnappen helpt hen regelmatig over de moeilijke momenten (“ik wil niet meer, ik stop er nu mee”) heen.

Back to Basic als aanvulling op zorgaanbod

Back to Basic maakt gebruik van een paar sleutelementen die effectief zijn en bijdragen aan het verhogen van de motivatie van de deelnemers. Het programma gaat uit van en zoekt actief naar de kracht van elke deelnemer. Het gaat er niet om te zoeken waar de problemen zitten, maar naar waar jongeren toe in staat zijn. Tegelijkertijd wordt intensief ingezet op wat wel kan en moet. Het gaat er daarbij om dat gezocht wordt naar een positieve bijdrage, naar positief geformuleerd gedrag. Tegenover *niet* liegen staat de waarheid spreken, tegenover *niet* schreeuwen of *niet* vloeken staat gewoon praten. Deze insteek werkt voor de doelgroep. Dat heeft ook te maken met de manier waarop de coaches doordrongen zijn van deze werkwijze en de daarbij horende houding. Het vinden van het positieve tegendeel is als het ware volledig ingeslepen. Back to Basic sluit hierbij aan op de principes van het oplossingsgerichte werken. Ook daar gaat het om wat iemand wel kan, en de versterking van het positieve.

Het programma onderscheidt zich van de reguliere outdoor programma's doordat er nadrukkelijk gewerkt wordt in en met de context. Hierdoor worden ervaringen niet alleen overdraagbaar, maar ontstaat ook een vruchtbare voedingsbodem om het nieuw aangeleerde gedrag toe te passen in de eigen omgeving.

Conclusies op basis van de ervaringen met twee groepen (2009/2010)

In dit hoofdstuk gaan we in op de doelgroep, de uitgevoerde activiteiten en de bereikte resultaten. Vervolgens trekken we conclusies over het aanbod tot nu toe. Tot slot gaan we in op de toekomst van het aanbod.

5. Doelgroep, groep en activiteiten

In oktober 2009 is Back to Basic gestart met een groep van zeven jongeren. In november 2009 is de tweede groep van zeven van start gegaan. Tussentijds is één meisje, zij was aangemeld via het onderwijs, gestopt. Dit had te maken met de onrust thuis als gevolg van de persoonlijke problemen van haar ouders (psychiatrie, verslaving), waardoor binnen het gezin geen goede opvang mogelijk was. Door de onrust had het meisje onvoldoende ruimte om te profiteren van het aanbod. Omdat er al verschillende bijeenkomsten waren geweest, was het niet mogelijk de opgevallende plaats door iemand anders te laten innemen.

Bijgaande rapportage heeft betrekking op 13 deelnemers.

Er hebben 9 jongens en 4 meiden meegedaan. De jongste was 14, de oudste 17 jaar. Een aantal deelnemers maakte voorafgaand en aanvullend op Back to Basic gebruik van het hulpaanbod van BJ Brabant of De Combinatie.

Van de 13 jongeren waren er acht die gebruik maakten van het aanbod van BJ Brabant (4) of De Combinatie (4). Vijf jongeren maakten geen gebruik van enig hulpaanbod. Twee van deze jongeren stonden op een wachtlijst voor geïndiceerde zorg. Drie anderen woonden thuis zonder enige bemoeienis vanuit de hulpverlening.

In groep I waren twee jongeren die gebruik maakten van het aanbod van De Combinatie, vier anderen niet. Een van de jongere uit deze laatste groep stond op een wachtlijst.

Op één na, maakten alle jongeren van groep II gebruik van geïndiceerd aanbod, degene die dat niet deed stond op een wachtlijst voor zorgaanbod door een zorgaanbieder.

Jongeren nemen om verschillende redenen deel aan Back to Basic. Ze hebben een probleem in het omgaan met volwassenen (autoriteitsconflict), hebben problemen met volhouden, doorzetten en vertonen onvoldoende concentratie, ze luisteren niet of slecht, ze kunnen niet of moeilijk samenwerken. Een aantal jongeren heeft psychiatrisch getinte problemen, zoals ADHD en ASS.

Alle deelnemers hebben het volledige, 26 dagen beslaande programma, doorlopen. De ouder(s) van 12 deelnemers hebben aan minimaal één workshop deelgenomen. Van elke jongere die gebruik maakte van het zorgaanbod van BJ Brabant of De Combinatie, heeft een begeleider deelgenomen aan een of meer workshops. Van 12 deelnemers hebben de ouders en begeleiders deelgenomen aan het Ouder/kind weekend.

Een ouder, de moeder van een jongen, was niet te motiveren om deel te nemen aan de workshops of het weekend. Deze jongen verbleef op een leefgroep van BJ Brabant.

Voor de coaches verschilde de manier van werken in beide groepen niet veel. Er was één belangrijk verschil. De meeste deelnemers van groep I woonden thuis. Hier was de betrokkenheid van de achterban, ouders, maar ook begeleiders, groter en makkelijker te organiseren. Van groep II woonde slechts één jongere thuis. Alle anderen maakten gebruik van het aanbod van een van de zorgaanbieders. Voor deze groep was het lastiger om de betrokkenheid en inzet vanuit de achterban te organi-

seren, dat gold voor zowel ouders als begeleiders. Een voorzichtige conclusie luidt dat het makkelijker is om ouders te mobiliseren als jeugdigen nog thuis wonen.

6. Bereikte resultaten en beoordeling

De beoordeling van de resultaten baseren wij op verschillende bronnen. Ten eerste wordt bij zowel de jongere als bij een of beide ouders bij de start en bij afronding een YSR of CBCL⁵ afgenomen. Op deze manier kan op zowel individueel als op programmaniveau beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van vooruitgang. Ten tweede wordt de BESTE afgenomen⁶. Vooraf merken we op dat het om relatieve geringe aantallen jongeren, ouders en begeleiders gaat. De cijfers en inzichten geven een indicatie over effectiviteit en tevredenheid.

YSR, CBCL en resultaat op individueel niveau

YSR:

Van de 13 jongeren hebben er 11 zowel voor als na het programma de YSR ingevuld; 1 jongere alleen de voormeting en 1 jongere alleen de nameting. Hierdoor is er voor 11 jongeren een vergelijking van voor- en nameting mogelijk.

Resultaten YSR:

- 5 jongeren geven aan duidelijk minder problemen te ervaren na het programma.
- 4 jongeren geven aan meer problemen te ervaren na het programma; de scores van 3 jongeren vielen eerst in de normale range, bij de nameting in het grensgebied. Opvallend hierbij is dat ouders/ begeleiders geen verergering van de problematiek constateren. Mogelijk kan een hogere score op de YSR bij deze jongeren betekenen, dat zij een eerlijker beeld durven geven van hun gedrag.
- 2 jongeren hebben nagenoeg dezelfde score.

CBCL:

Van 4 jongeren is door hun vader zowel voor als na het programma de CBCL ingevuld:

- Deze 4 ouders constateren een grote verbetering in het gedrag van hun kind. Bij 2 jongeren is het gedrag van het klinisch gebied in het normale gebied komen te liggen. Bij de andere 2 jongeren is het probleemgedrag, dat al in het normale gebied lag met bijna 10 punten verminderd (dwz. minimaal 5 probleemgedragingen verdwenen).

Van 7 jongeren is door hun moeder de voor- en nameting ingevuld

- 1 moeder acht het gedrag hetzelfde gebleven (de hulpverlener ziet dit ook zo, terwijl de jongere een sterke verbetering bij zichzelf ziet)

---

⁵ Zie voor meer informatie over CBCL:

<http://www.nji.nl/eCache/DEF/43/056.dG9vbj1kZXRhaWwmcMvJb3JkbnI9NyZzZXRIbWJlZD0w.html>. Voor meer informatie over YSR:

<http://www.nji.nl/eCache/DEF/43/056.dG9vbj1kZXRhaWwmcMvJb3JkbnI9MTAmc2V0ZW1iZWQ9MA.html>. Zie ook bijlage 3.

⁶ BESTE staat voor Beoordelingsschaal voor Tevredenheid en Effect. Gemeten wordt de ervaring van effectiviteit en het gevoel van tevredenheid. Zie ook <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/05/263.html> en De Meyer, R.E., J. Janssen en J.W. Veerman (2004) *Handleiding beoordelingsschaal tevredenheid en effect* voor meer informatie.

- 6 moeders geven aan een verbetering in het gedrag van hun kind te zien. De verbetering loopt uiteen van (éénmaal) 9 punten (van het klinisch gebied naar het grensgebied) tot 2 punten verbetering (marginaal verschil)

Van 3 jongeren is door hun hulpverlener/ groepsopvoeder de voor- en nameting ingevuld

- Over 2 jongeren geven hulpverleners aan geen verschil te zien in hoeveelheid probleemgedragingen
- Over 1 jongere geven hulpverleners aan een verergering van het aantal probleemgedragingen te zien.

Conclusie

Geconstateerd kan worden op grond van de scores op de YSR dat meer dan één op de drie jongeren beter af is na de interventie namelijk 5 op 11.

Op grond van de CBCL- scores van ouders blijken meer dan 1 op 3 jongeren beter af te zijn na de interventie (namelijk 8 van 9 jongeren van wie een of beide ouders vragenlijsten ingevuld hebben).

Op grond van de CBCL- scores ingevuld door groepsleiding heeft het programma geen effect gehad op het gedrag dat de jongere op de groep laat zien (bij 3 jongeren, bij wie groepsleiding de vragenlijst ingevuld heeft).

Aangezien het een kleine onderzoeksgroep betreft en de scoreverschillen uiteen lopen van minimaal tot groot kan er op dit moment niet aangegeven worden in hoeverre deze resultaten ook significant zijn. Bemoedigend zijn ze in ieder geval wel.

Interessant zou zijn om te onderzoeken of de betrokkenheid van de biologische vader extra bijdraagt aan het succes van het programma (bij 3 van de 4 jongeren bij wie de vader deelgenomen heeft aan het programma, de CBCL 2x ingevuld heeft en een grote verbetering in het gedrag van de jongere gezien heeft, geeft ook de jongere zelf aan dat zijn gedrag sterk positief verbeterd is).

BESTE

De BESTE meet in welke mate respectievelijk ouders of hulpverleners (dat kunnen ook aanmelders zijn) het programma als effectief beoordelen én of zij tevreden zijn over de behandeling. Na afloop van het programma krijgen de betrokkenen een vragenlijst voorgelegd met het verzoek deze in te vullen.

In totaal 16 ouders hebben een vragenlijst ingevuld (het gaat daarbij over 9 jongeren – ouders van de andere 4 jongeren hebben geen BESTE ingevuld). Gemeten naar de deelnemende jongeren bedraagt de respons bijna 70%.

De 16 ouders die de BESTE hebben ingevuld, beoordelen het programma overwegend effectief: 13 van de 16 (ruim 80%). Zij geven aan dat het gedrag van hun kind is veranderd, dat het contact is verbeterd en dat het functioneren in en van het gezin is vooruitgegaan.

De ouders zijn tevreden met de inzet en de resultaten van Back to Basic: 14 van de 16 (87,5%).

In totaal 7 hulpverleners hebben voor 6 verschillende jongeren de vragenlijst ingevuld. Hun score op effectiviteit is minder hoog dan die van ouders: 3 van de 7 (43%) vindt het programma effectief. Wel zijn alle 7 (100%) tevreden over de behandeling.

Het verschil tussen ouders en hulpverleners rond effectiviteit is opvallend. Op grond van de ingevulde vragenlijsten is hiervoor geen goede verklaring te geven. Er zijn wel verschillende hypothesen denkbaar. De BESTE is vooral een vragenlijst die ingaat op de relaties en het contact tussen ouders en hun kind(eren) in hun eigen woonomgeving (het gaat hier dus ook om emotionele betrokkenheid). De vragenlijst gaat dus niet direct over het handelen in bijvoorbeeld een voorziening (professionele

betrokkenheid). Daarnaast is het denkbaar dat hulpverleners vanuit hun professe hogere eisen stellen dan ouders, ouders zouden dan eerder tevreden zijn en ook meer verwachten van ogenschijnlijk kleine veranderingen.

Bij de beoordeling van de effectiviteit speelt nog een andere kwestie. Sommige van de jongeren maken gebruik van verschillende vormen van aanbod: Back to Basic naast programma's van een zorgaanbieder. In deze situaties is niet zuiver te bepalen welk onderdeel van het totale aanbod verantwoordelijk is voor de verandering. Het is voorstelbaar dat de verschillende vormen van aanbod elkaar versterken, maar dat is niet zeker. Opvallend is wel dat 6 van de 7 hulpverleners vinden dat zij met de 'wijsheid achteraf', Back to Basic opnieuw zouden aanraden voor de jongere.

Inschatting behandelcoördinatoren

Aan de behandelcoördinatoren is gevraagd hoe zij het effect van het programma beoordelen. Over het algemeen zien zij veel positieve kanten. Zij noemen het volgende:

- Ontwikkelen van doorzettingsvermogen en grenzen verleggen zijn goede doelen
- Positief bekrachtigen werkt goed
- Als jongeren eigen doelen stellen, werkt dit motiverend
- Jongeren leren elkaar aanspreken
- Bekrachtigen van vaardigheden
- Doen, acties als basis voor het opdoen van successen
- Oplossingen staan boven problemen

Dat jongeren een activiteit hebben buiten hun eigen directe leefomgeving is een pluspunt. De uitdaging jongeren die wonen op een voorziening is om de leerervaringen vast te houden. Ouders lijken hier een belangrijke rol in te vervullen, maar voor residentieel geplaatste jongeren is hun rol vaak niet groot genoeg (en daarin is een groot verschil met de jongeren die deelnemen en nog thuis wonen).

7. Inhoudelijke en organisatorische ontwikkeling

Bij de start van Back to Basic in het kader van het onderzoek naar de mogelijkheden voor zorgvernieuwing stond het programma al vast. In de loop van het jaar heeft het programma geen fundamentele veranderingen ondergaan. Wel hebben ervaringen uit de praktijk bijgedragen aan het aanscherpen van de uitvoeringspraktijk.

Het programma, de structuur en de activiteiten staan vast. Het is duidelijk wat de deelnemers aangeboden krijgen. De coaches kennen het programma en voeren dat uit zoals het op papier staat. Voorafgaand aan ieder blok krijgen de coaches een draaiboek waarin beschreven staat hoe de taken verdeeld zijn, wie waarvoor verantwoordelijk is en wat de specifieke aandachtspunten zijn. Daarbij gaat het om zaken, passend bij de inhoudelijke thema's, maar ook om de leerpunten op basis van de voorgaande bijeenkomst(en).

De deelnemers krijgen na afloop van iedere sessie informatie via beeldmateriaal. Er zijn foto's en er wordt videomateriaal opgenomen. Dit geeft de deelnemers de mogelijkheid om nog eens rustig een aantal zaken tot zich te nemen. Daarnaast geeft het jongeren de gelegenheid om hun ervaringen met ouders en/of aanbevelers te delen.

De communicatie tussen de deelnemers, hun omgeving en de coaches verloopt direct via de activiteiten. Daarnaast is er contact via email, de logboeken en de stappenplannen. Indien daar aanleiding voor is worden huisbezoeken afgelegd. Deze zijn erop gericht om de ouders te motiveren en te activeren om een rol te spelen en om een bijdrage te leveren. Dat kan in de vorm van deelname aan het programma (workshop, weekend).

8. Conclusie en toekomstige ontwikkeling

De resultaten van het programma zijn voor de 13 deelnemende jongeren positief. De jongere en zijn of haar ouders hebben samen een positieve ontwikkeling doorgemaakt, waarbij het merendeel van de jongeren verwacht dat deze ontwikkeling zich in de toekomst blijft doorzetten. Zeker 5 jongeren die het programma hebben afgerond, hebben belangstelling om als assistent-coach mee te gaan met nieuwe groepen. Al deze jongeren zijn ook in staat om die rol op zich te nemen.

Op de vraag hoe dit programma zich verhoudt tot het huidige, bestaande aanbod kan geen eenduidig antwoord gegeven worden. De resultaten tot nu toe doen vermoeden dat er wat te halen is voor een aantal jongeren dat is aangemeld voor residentieel verblijf. De idee is dat dit aanbod voor een aantal jongeren kan zorgen dat zij, hoewel hiervoor aangemeld, geen (volledig) gebruik hoeven maken van residentieel aanbod. Dat is nu in de pilot nog onvoldoende onderzocht.

Het idee is om een groep te starten met jongeren die op de wachtlijst staan voor verblijf. Met deze jongeren en hun ouders zou gesproken moeten worden of Back to Basic een alternatief kan bieden. Het gaat dan om de groep jongeren waarvoor geen dwingende reden is voor een uit huis plaatsing (die is er bijvoorbeeld wel als de veiligheid van de jongere in het geding is).

Om de kans van slagen te vergroten kan aan deze groep worden aangeboden dat zij indien dit nodig is, gebruik kunnen maken van een noodbed (bijvoorbeeld via het project De Driehoek). Dit experiment heeft een aantal gunstige effecten. De druk op de wachtlijst wordt kleiner. De kans bestaat en de verwachting is, dat voor een deel van deze groep uiteindelijk geen residentieel verblijf meer nodig is. Daarmee voldoen de zorginstellingen aan een belangrijke doelstelling: meer zorg met minder middelen. Immers, het aanbod Back to Basic is, inclusief mogelijk af en toe een noodbed, goedkoper dan (volledig) residentieel verblijf.

Of het programma ook kan worden ingezet om residentieel verblijf te verkorten is niet duidelijk. Deze optie kent meer haken en ogen. De belangrijkste op dit moment is dat het effect van aanvullende inzet Back to Basic niet goed meetbaar is. Bovendien gaat het om jongeren waarvan bij aanvang is vastgesteld dat verblijf om wat voor reden dan ook het meest geëigende aanbod is.

Projectverantwoording

In het kader van de zorgvernieuwing heeft de provincie Noord-Brabant aan BJ Brabant en De Combinatie subsidie verstrekt voor het uitvoeren van Back to Basic. Bijgaand volgt een verantwoording conform de subsidievoorwaarden.

9. Verantwoording subsidieverstrekker

Methodeontwikkeling

Bij de aanvang van het project is er een beschrijving van de methode. Er is een rapportage beschikbaar waarin een aantal elementen van Back to Basic theoretisch wordt onderbouwd. In deze theoretische handleiding wordt ook ingegaan op onderzoeken die ingaan op de effectiviteit en effectieve onderdelen van Back to Basic.

Daarnaast zijn er draaiboeken waarin de activiteiten per onderdeel uitgewerkt zijn.

Iedere keer als er een activiteit wordt uitgevoerd wordt hiervan een beschrijving gemaakt. Lessen uit vorige bijeenkomsten leiden tot bijstellen en aanscherpen van de afspraken en de werkwijze.

Er wordt gebruik gemaakt van verschillende meetinstrumenten (CBCL, YSR, BESTE).

Een combinatie met ambulante thuisbehandeling of ondersteuning lijkt interessant. Nu duurt het programma negen maanden. Het lijkt mogelijk om het programma in een kortere periode af te werken. Nu is niet te voorspellen wat daar de voor- en nadelen bij zijn.

Het programma sluit aan op de leefwereld van jongeren. Outdoor activiteiten bieden talloze momenten waarop nieuw gedrag geoefend kan worden (en ook momenten waarop oud en minder gewenst gedrag naar voren komt). Er kan direct geoefend worden, "ontsnappen" (doordat de dienst van de betrokken hulpverlener is afgelopen, of doordat er andere afspraken zijn) is niet mogelijk.

Overdraagbaarheid van de methode

Het huidige team dat Back to Basic uitvoert is deskundig en beschikt naast praktische ervaring over schriftelijk materiaal dat gebruikt kan worden om de methode zowel door te ontwikkelen als over te dragen.

Tevredenheidsmeting

De tevredenheid blijkt uit uitslagen van de test BESTE. Deze is zowel bij ouders als bij hulpverleners groot (zie ook paragraaf 6).

Daarnaast is aan jongeren, ouders én begeleiders gevraagd wat zij van Back to Basic vinden, wat zij geleerd hebben, waar ze baat bij gehad hebben, maar ook wat volgens hen beter kan.

Jongeren zijn enthousiast. Ze kunnen noemen wat ze geleerd hebben, maar ook waar ze nog aandacht aan willen blijven geven. Ze geven voorbeelden hoe ze het geleerde in de praktijk toepassen, soms al heel succesvol, soms vraagt het leerpunt nog aandacht en meer oefenen.

Ze zijn vaak heel enthousiast over het programma: "Ik kijk er iedere keer weer al zes weken naar uit, omdat ik het zo ongelofelijk gaaf vind!", "Ik vind het soms moeilijk, maar ook keirelaxt", "Een toffe belevenis die ik nooit zal vergeten". Een jongere zegt niet zo goed te kunnen verwoorden wat hij geleerd heeft, maar komt dan met de volgende opmerking: "Ik heb ook geleerd dat ik zuinig op mijn ouders moet zijn, op het vertrouwen, de liefde et cetera".

Misschien is dit wel een goede samenvatting: *“Ik vind Back to Basic een mooi avontuur en een leerzaam programma in één”*.

Over het algemeen zijn ouders heel tevreden met Back to Basic. Een van de ouders vindt dat er wel wat vaker ouder/kind weekenden mogen komen. Een ander wijst erop dat de actieve gerichtheid op en betrokkenheid van ouders positief heeft uitgewerkt. Ook roemen ouders de actieve manier waarop er samen met de jongeren gewerkt wordt aan het bereiken van de doelen.

Ook begeleiders zijn tevreden en ervaren de positieve kracht van het programma. Als jongeren ook gebruik maken van bijvoorbeeld residentieel aanbod, is het wenselijk dat er goede afstemming is en dat daarvoor ruimte gemaakt wordt. Een begeleider noemt Back to Basic een mooi programma met verschillende mogelijkheden.

Verschillende betrokkenen vinden dat er meer gedaan kan worden met de logboeken. Ook is er bij een aantal deelnemers/begeleiders behoefte aan meer duidelijkheid rond de doelen en hoe die in het programma tot uitdrukking komen. Hoe is de relatie tussen de eigen doelen en hoe komen die terug in de verschillende activiteiten?

Uitgevoerde activiteiten

Uitgevoerde activiteiten Back to Basic 2009 / 2010						
		Groep I		Groep II		Totaal
		Jongeren	Ouders/betrokkenen	Jongeren	Ouders/betrokkenen	
Startweek		7		6		13
	Workshop		11		5	16
Midweek/weekend		6		7		13
Midweek/weekend		6		7		13
	Workshop		7		8	15
Midweek/weekend		6		7		13
Midweek/(ouder)weekend		6	12	7	10	35
	Workshop		8		4	12
Eindweek		5		6		11

Iedere groep is gestart met 7 jongeren, tussentijds is een meisje gestopt en haar plek is niet door iemand anders ingenomen. Elk van de uiteindelijk 13 jongeren heeft het volledige programma doorlopen. De afwezigheid van jongeren tijdens een van de bijeenkomsten is altijd in overleg en heeft verschillende verklaringen. Zo is iemand niet meegegaan vanwege een blessure. Een ander is niet meegegaan omdat er een proefwerkweek was op school. Dit kreeg de voorrang op de activiteit.

De workshops staan open voor ouders en andere voor de jongere belangrijke personen. Daarbij is te zien dat het aantal deelnemende ouders voor groep I groter is dan voor groep II. Dit is mede te ver-

klaren doordat de meeste deelnemers uit groep II afkomstig is uit een residentiële voorziening, niet meer thuis woont en een ander contact heeft met de ouders.

Ouders, ondersteuners en begeleiders hebben niet alleen aan genoemde activiteiten deelgenomen. Ook hebben zij regelmatig logboeken en stappenplannen ingevuld.

Betrokkenheid van de volwassenen is voor de deelnemende jongeren belangrijk. Zij krijgen steun, maar ervaren zo ook dat zij het waard zijn om in te investeren. Zij beseffen dat er mensen zijn die in hen, hun mogelijkheden en hun toekomst geloven.

BIJLAGEN

Bijlage1: Positionering en methodisch kader Back to Basic

1 Ondersteuning en aanbevelers

Back to Basic richt zich primair op de jongere en helpt hem zich te ontwikkelen. De effectiviteit wordt vergroot als de jongere daarbij gesteund wordt. Die steun wordt gezocht zo dicht mogelijk in zijn directe woon- en leefomgeving. Het heeft de voorkeur dat de ondersteuning plaats vindt door ouders of door andere betrokkenen uit het eigen netwerk van de jongere. Zij geven informatie, steunen de jongere en nemen deel aan workshops die door Back to Basic georganiseerd worden.

Daarnaast zijn zij betrokken bij de outdoor-activiteiten: zij brengen en halen de jongere. Deze overdrachtmomenten zijn belangrijk voor de jeugdigen. Ze leren afscheid nemen, als ze worden weggebracht (en gehaald) zien ze dat er iemand is die zich met hen verbindt. Verder bestaat de mogelijkheid om belangrijke informatie direct van de betrokkenen te ontvangen of aan de betrokkenen te geven.

Naast ondersteuning vanuit het eigen netwerk, werkt Back to Basic met aanbevelers. Een aanbeveler is iemand die door de jongere gekozen wordt uit zijn eigen netwerk. Het is iemand die hij kan vertrouwen en die hem vertrouwen geeft. De workshops en het laatste outdoor weekend (of midweek) worden altijd bijgewoond door de ouders en de aanbevelers.

Als een jongere residentieel verblijft wordt ook altijd een begeleider betrokken. Van deze begeleider verwacht Back to Basic het volgende:

- hij neemt deel aan de workshops
- de begeleider brengt en haalt de jongere (of als dat niet mogelijk is, organiseert dat er iemand anders brengt/haalt)
- de begeleider meldt tussentijds belangrijke ontwikkelingen in het leven van de jongere aan Back to Basic (direct of via het logboek)

Daarnaast is het van belang dat Back to Basic voldoende weet van zaken die voor een jongere spelen. Wat is er gebeurd in de afgelopen periode en wat kan een rol spelen bij hoe een jongere kan profiteren van het aanbod (denk aan belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen in de persoonlijke sfeer, of in de directe omgeving van de jongere). Hiervoor zet Back to Basic het instrument van het logboek in. Dit biedt ouders, aanbevelers en begeleiders de mogelijkheid om actief belangrijke gebeurtenissen te melden. Het verzoek om het logboek in te vullen is niet vrijblijvend. Het voorkomt ook dat de communicatie tussen Back to Basic en de omgeving van de jongere alleen via de jongere zelf verloopt.

Vooraf wordt met de ouders, aanbevelers en begeleiders doorgenomen wat zij van Back to Basic mogen verwachten. Andersom wordt afgesproken welke inzet van hen nodig is om de deelname tot een succes te maken.

2 Veiligheid

Back to Basic is een programma met een forse outdoor component, met spannende en inspannende activiteiten. Veiligheid krijgt binnen de opzet en uitvoering van het programma op verschillende manieren vorm.

Er wordt gewerkt met gecertificeerd en gekwalificeerd personeel. De instructeurs zijn aangesloten bij een beroepsvereniging en voldoen aan de eisen die gesteld worden. Voorts hebben alle betrokkenen bij Back to Basic kennis van en ervaring met het werken met jongeren met problemen. Zij zijn pedagogisch en didactisch onderlegd. Allen voldoen aan de voorwaarde dat zij makkelijk en snel contact kunnen maken met jongeren. Uiteraard zijn zij allen in staat dat contact te onderhouden en uit te

bouwen. Daarnaast heeft een deel van het personeel kennis van en ervaring met het werken met ouders, het werken met het systeem.

Het outdoorprogramma wordt vooraf door de uitvoerders doorgesproken. Er ligt een in gefaseerd programma. Daarnaast wordt door het team vooraf op basis van afspraken doorgesproken hoe de veiligheid te waarborgen. Verder wordt altijd een plan gemaakt hoe te handelen in geval van calamiteiten. Daarnaast hebben instructeurs minimaal een EHBO diploma.

De keuze voor de activiteiten wordt aangepast aan de omstandigheden en aan de mogelijkheden die de leden van de groep hebben.

Jongeren die het programma doorlopen hebben, krijgen de kans om nogmaals, als assistent, mee te gaan.

De werkwijze die de instructeurs hanteren tijdens de activiteiten zijn er ook op gericht om de veiligheid te borgen. Er worden afspraken gemaakt over de regels, op het naleven van die regels wordt strikt gestuurd. Daarnaast biedt de uitvoering van het programma gelegenheid om rustmomenten in te lassen. Om te voorkomen dat jongeren over hun fysieke grenzen gaan, gelden bedtijden. De instructeurs opereren zo dicht naast de jongeren dat heimelijke, niet geconstateerde overtredingen in deze niet mogelijk zijn.

Met de ouders (of aanbevelers) is intensief, tweewekelijks contact. Als er signalen van onveiligheid zijn, of signalen dat er veel onrust is voor een jongere, wordt hierop actie ondernomen, bijvoorbeeld in de vorm van een gezinsvergadering. Back to Basic kan hierop flexibel inspelen (geen 9 tot 5 cultuur).

Voor jongeren die in behandeling zijn bij een zorgaanbieder ligt ook hier een verantwoordelijkheid. Daarom is uitwisseling tussen de zorgaanbieder en Back to Basic essentieel.

3 Groep en praktische ervaring als voertuig/instrument

Back to Basic biedt een gestructureerde, veilige omgeving waar een jongere in een korte periode (variërend van enkele dagen tot een week) op intensieve wijze oefent met een andere manier van communiceren en met ander, positief gedrag. Leeftijdgenoten spelen een centrale rol bij het oefenen en aanleren van ander gedrag. Zij bieden steun, geven commentaar en kunnen het gedrag van hun leeftijdgenoten spiegelen. Jongeren doen dat in een groep en steunen elkaar. Zij kennen elkaars leerdoelen.

Jongeren worden via Back to Basic geconfronteerd met een nieuwe, onbekende omgeving, waarbij zij zijn aangewezen op hun groepsgenoten en de coaches. De regels en afspraken zijn duidelijk en worden streng nageleefd. Deze structuur maakt dat het voor de jongeren veilig is en dat zij ruimte ervaren om te oefenen met alternatief gedrag. Het programma heeft een sterke fysieke inslag, waardoor er een groot appel gedaan wordt op de kracht en de energie van de deelnemers.

Het doen, de praktische ervaring wordt gebruikt om het denken en reflecteren over het eigen gedrag te stimuleren/te ontwikkelen. Ontsnappen in vluchtgedrag is door de structuur en de uitvoering van het programma feitelijk niet mogelijk. De drempel om weg te lopen is hoog. Ten eerste wordt daarmee de peergroup benadeeld, ten tweede vinden de activiteiten plaats ver weg van de eigen, bekende leefomgeving; zie maar eens weg te komen uit Zuid-Frankrijk, zonder geld, vervoer of zonder dat je precies weet waar je bent!

De jongeren zijn over het algemeen goed in staat om de eisen die gesteld worden aan de fysieke activiteiten te vertalen naar een ander abstractieniveau, naar een niveau van direct toepasbaarheid in het eigen leven. Zij kunnen met hulp van de instructeurs en de inbreng van hun leeftijdgenoten de stap maken van *“hoe komen we gezamenlijk naar de overkant van het water”* naar *‘hoe bereik ik*

later mijn doelen, wat moet ik daarvoor doen". Zij leren hoe contact en communicatie met hun omgeving een positieve rol kan spelen, hoe de omgang met hun omgeving stimulerend werkt en hoe een bijdrage geleverd kan worden in het bereiken van het gewenste resultaat.

4 Aantrekkingskracht voor jongeren

Een aantal elementen maakt Back to Basic een aantrekkelijk programma voor jongeren.

- Taal en programma sluiten aan bij hun leefwereld
- Het is een uitdagend en leuk programma
- Gebruik internet voor communicatie
- Gebruik van videomateriaal (veel activiteiten worden gefilmd, hierdoor is een positieve, directe vorm van feedback mogelijk)
- Structuur is duidelijk en niet onderhandelbaar
- Combinatie van fysieke uitdaging, werken in het nu en sterke relatie met leerdoelen
- Ouders/netwerk worden betrokken en daar worden eisen aan gesteld
- Leren van en met leeftijdgenoten
- Outreachende benadering

5 Workshop: werken met ouders

Een van de centrale doelstellingen van Back to Basic is het verbeteren van de communicatie en het contact tussen een jongere en zijn ouders. Daarom besteedt het programma op een aantal momenten speciale aandacht aan de ouders, onder ander via drie workshops.

In de workshops wordt aandacht geschonken aan de activiteiten die met de jongeren worden uitgevoerd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het beeldmateriaal, ouders krijgen dit te zien en kunnen hierop reageren. Daarnaast wordt aandacht besteed aan inhoudelijke thema's, waarbij de werkwijze en de benadering van ouders in overeenstemming is met hoe met de jongeren gewerkt wordt. Ouders krijgen aanwijzingen en tips hoe zij op een goede manier contact met hun kind kunnen maken, hoe zij gunstige omstandigheden kunnen creëren en hoe zij op een positieve manier met hun kind kunnen communiceren.

Een gunstig bijeffect van de workshops is dat ouders met elkaar in gesprek komen. Zij herkennen bij elkaar dezelfde of vergelijkbare vraagstukken. Zij gaan het gesprek aan over ervaringen en kunnen elkaar tips geven. Verder wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid om te oefenen met ander gedrag, waarbij het optreden van de coaches tijdens de weekenden als model wordt gebruikt.

In de workshops wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van zelfinzicht bij ouders ("wat is mijn bijdrage aan het conflict en wat kan ik doen om het contact te herstellen"), het vergroten van het zelfoplossend vermogen en de inzet van een positieve manier van omgaan en communiceren. De eigen ervaringen van de ouders staan hierbij altijd centraal.

6 Instrumenten meting resultaat en tevredenheid

Back to Basic maakt gebruik van erkende meetinstrumenten. Bij de start en direct na afloop van het programma wordt de CBCL en de YSR afgenomen. Daarmee ontstaat inzicht in de vraag of het gerapporteerde probleemgedrag is afgenomen. De lijsten worden afgenomen door medewerkers van Back to Basic, verwerking en analyse gebeurt door een behandelcoördinatoren van BJ Brabant en De Combinatie. Behalve voor effectmeting leveren genoemde vragenlijsten informatie over aard en type problemen waar de jongere mee te maken heeft. Deze informatie is bruikbaar en helpt richting geven aan de aanpak en benadering van deelnemende jongeren.

Drie maanden na afronding van de inzet door Back to Basic worden deze vragenlijsten nogmaals afgenomen. Doel is om inzicht te krijgen of het gerapporteerde probleemgedrag minder wordt, gelijk blijft of verslechtert.

Binnen Back to Basic bestaat de mogelijkheid dat jongeren later ook meegaan als assistent. Ook dan wordt bij start en na afloop de CBCL en de YSR afgenomen.

Daarnaast wordt na afronding van het programma de BESTE afgenomen. Dit is een gebruiksvriendelijk instrument dat de effectiviteit en de tevredenheid van Back to Basic meet.

Op langere termijn zullen de resultaten van genoemde vragenlijsten gekoppeld worden met informatie over de geboekte resultaten op cliëntniveau. Daarmee krijgt Back to Basic inzicht in de vraag voor welke type doelgroep en welk type probleem het aanbod beter geschikt is.

7 Instroom

Back to Basic is uitgevoerd in het schooljaar 2009/2010. Instroom in het programma is mogelijk op verschillende manieren, via:

- Netwerk coaches
- Onderwijs
- BJZ
- Zorginstellingen

Ervaring in dit jaar leert dat er meer vraag is dan de 14 beschikbare plaatsen.

Bijlage 2: Werkzame factoren⁷

Algemene werkzame factoren zijn werkzaam, ongeacht de doelgroep of de werkvorm. Op de website van het NJi (2009)⁸ worden de volgende factoren onderscheiden:

- een goede relatie tussen cliënt en hulpverlener;
- goede aansluiting bij de motivatie van de cliënt;
- een goede aansluiting van het type interventie bij het probleem en de hulpvraag (aansluiting bij de probleemdefiniëring van de doelgroep, overeenstemming over het probleem waarop de hulp gericht moet zijn, evenwicht tussen het probleem en de omvang van de hulp);
- een goede structurering van de interventie, dat wil zeggen: heldere en concrete doelstelling, doordachte opzet, goede planning en fasering;
- uitvoering van de interventie zoals zij behoort uitgevoerd te worden ('treatment integrity' of 'fidelity');
- voldoende professionaliteit (vooral training) van de hulpverlener, en
- goede werkomstandigheden voor de hulpverlener (caseload, begeleiding, beveiliging).

Deze zeven algemeen werkzame factoren zijn zo belangrijk en basaal dat ze de basisingrediënten van goed hulpverleners zijn. De eerste zes factoren zijn inmiddels vrij goed met onderzoek onderbouwd. Over de laatste zijn de aanwijzingen wel aanwezig, maar nog niet voldoende eenduidig om ze stellig naar voren te schuiven.

Hermanns (2004) wijst er verder op dat hulpverlening effectiever zal zijn als zij:

- gericht is op het weer grip krijgen op het eigen leven van ouders, kinderen en jongeren (herstel zelfregulatie);
- beschikbaar is in de eigen leefsituatie van ouders, kinderen en jongeren, en
- de sociale netwerken van ouders, kinderen en jongeren activeert.

Specifieke factoren hebben betrekking op de doelgroep, het type probleem waar de doelgroep mee te maken heeft of de setting waarin gewerkt wordt.

Onderzoek naar de ideale groeps grootte binnen residentiële voorzieningen geven niet exact aan hoe groot de groep moet zijn. In algemene zin wordt gesteld dat de omvang van de groep niet te groot en niet te klein is. De veronderstelling is dat een groep tussen de 6 en 8 deelnemers een goede omvang is. Er is voldoende ruimte om van elkaar te leren, en de kans op de vorming van een negatieve subgroep die zich aan het zicht van de leiding onttrekt, is niet te groot.

De werkzame factoren in interventies bij gedragsproblemen kunnen verdeeld worden in algemeen werkzame en specifiek werkzame factoren.

Algemeen werkzame factoren zijn:

- een goede theoretische onderbouwing van de interventie: welke risicofactoren en beschermende factoren die het ontstaan of voortbestaan van gedragsproblemen beïnvloeden moet de interventie beïnvloeden en hoe dan?
- afstemming van de interventie op het ontwikkelingsstadium van het kind en de specifieke risicofactoren en beschermende factoren die in dat stadium aan de orde zijn;
- afstemming van de interventies op de ernst van de problemen en het risico op verergering van de problemen;

⁷ Bron en om verder te lezen: <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/07/520.html>

⁸ Zie onder <http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/03/055.html>

- afstemming van de interventie op de mogelijkheden van ouder en kind wat betreft wijze van leren, culturele achtergrond, intelligentie en motivatie;
- zodanig organiseren van de interventie dat ook 'moeilijk bereikbare groepen' deel kunnen nemen, bijvoorbeeld door het regelen van vervoer en oppas of het individueel aanbieden van de interventie;
- een activerende aanpak hanteren, gericht op het 'weer greep krijgen op eigen leven': empowerment;
- een heldere opbouw en fasering van de interventie;
- een goede relatie tussen de hulpverleners of trainers en ouder en kind;
- goed opgeleid en gemotiveerd personeel dat in staat is de interventie uit te voeren zoals deze bedoeld is;
- aandacht voor meer dan één leefgebied: kind, ouders, school.

Specifiek werkzame factoren voor gedragsproblemen zijn onder meer:

- het bieden van cognitief gedragstherapeutische training aan kinderen en jongeren, gericht op het verbeteren van zelfcontrole en agressieregulatie;
- bij kinderen: zoveel mogelijk combineren van het trainen van ouder én kind;
- bij adolescenten: naast training van de jongere zelf ook interveniëren in het gezin;
- bij ouders die naast gebrekkige opvoedingsvaardigheden ook andere problemen hebben: inzet van gezinsinterventies waarin naast het trainen van opvoedingsvaardigheden ook aandacht is voor communicatie tussen ouders, voor praktische en financiële problemen en eigen problemen van de ouders.

Bijlage 3: Child Behavior Check List (CBCL) en Youth Self Report (YSR)

De CBCL en de YSR zijn ontwikkeld door professor T.M. Achenbach van de University of Vermont (USA). Sinds 1983 wordt de vertaalde versie, door Verhulst, Akkerhuis en Althaus, voor het eerst in Nederland gebruikt.

Het voordeel instrumenten als de CBCL en de YSR is dat veranderingen in zowel de mate als de aard van het probleemgedrag over de tijd vastgelegd kunnen worden op een wijze die onafhankelijk is van veranderingen in klinische classificatiesystemen.

De CBCL is een onderzoeksprocedure om probleemgedrag en vaardigheden van kinderen tussen de 11 en 18 jaar zoals gerapporteerd door hun ouders, op gestandaardiseerde wijze vast te leggen. De CBCL is dus primair een beschrijvend instrument dat als doel heeft zowel voor diagnostiek als voor onderzoek, problemen en vaardigheden systematisch te beschrijven.

De YSR wordt door de jongere zelf ingevuld en geeft zodoende weer hoe de jongere het eigen gedrag ervaart.

De CBCL en de YSR hebben een handscoringslijst. Binnen deze lijst zijn kolommen en grafieken opgenomen. Door de scores in de grafieken in te vullen kan de onderzoeker in één opslag zien of er afwijkend gedrag is gescoord op verschillende schalen. Binnen deze lijst wordt gewerkt met 'T-scores'. T-scores maken het mogelijk kinderen onderling te vergelijken. De individuele score van de jongere wordt door een omrekenprocedure omgezet in deze gestandaardiseerde T-score. De gestandaardiseerde score wordt afgezet tegen de gemiddelde score van de normgroep (bijvoorbeeld op leeftijd). De T-score wordt berekend met de standaard deviatie, deze bepaalt in hoeverre er wordt afgeweken van het gemiddelde. Van iedere T-score van het kind wordt aangegeven of de score in vergelijking met de normgroep in een van de volgende gebieden valt:

- normaal, d.w.z. het kind laat niet meer probleemgedrag zien dan het gemiddelde kind van zijn leeftijd
- grensgebied, d.w.z. het kind haalt een enigszins hogere score als het gemiddelde kind van zijn leeftijd, het gedrag verdient aandacht
- klinisch gebied, d.w.z. het kind laat een veel hogere score zien dan het gemiddelde kind van zijn leeftijd, het gedrag van het kind is als zorgelijk te kenschetsen